

Heinrich Conrad Sarmichhausen Meinhard Molan

**Epasksis Tripartita, De Dictamine Rectae Rationis Et Subalterna Eius Veritate,
Quin Et Legitimo In S.S. Theologia Famulatu**

Rostochii: Kilius, 1643

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn72961056X>

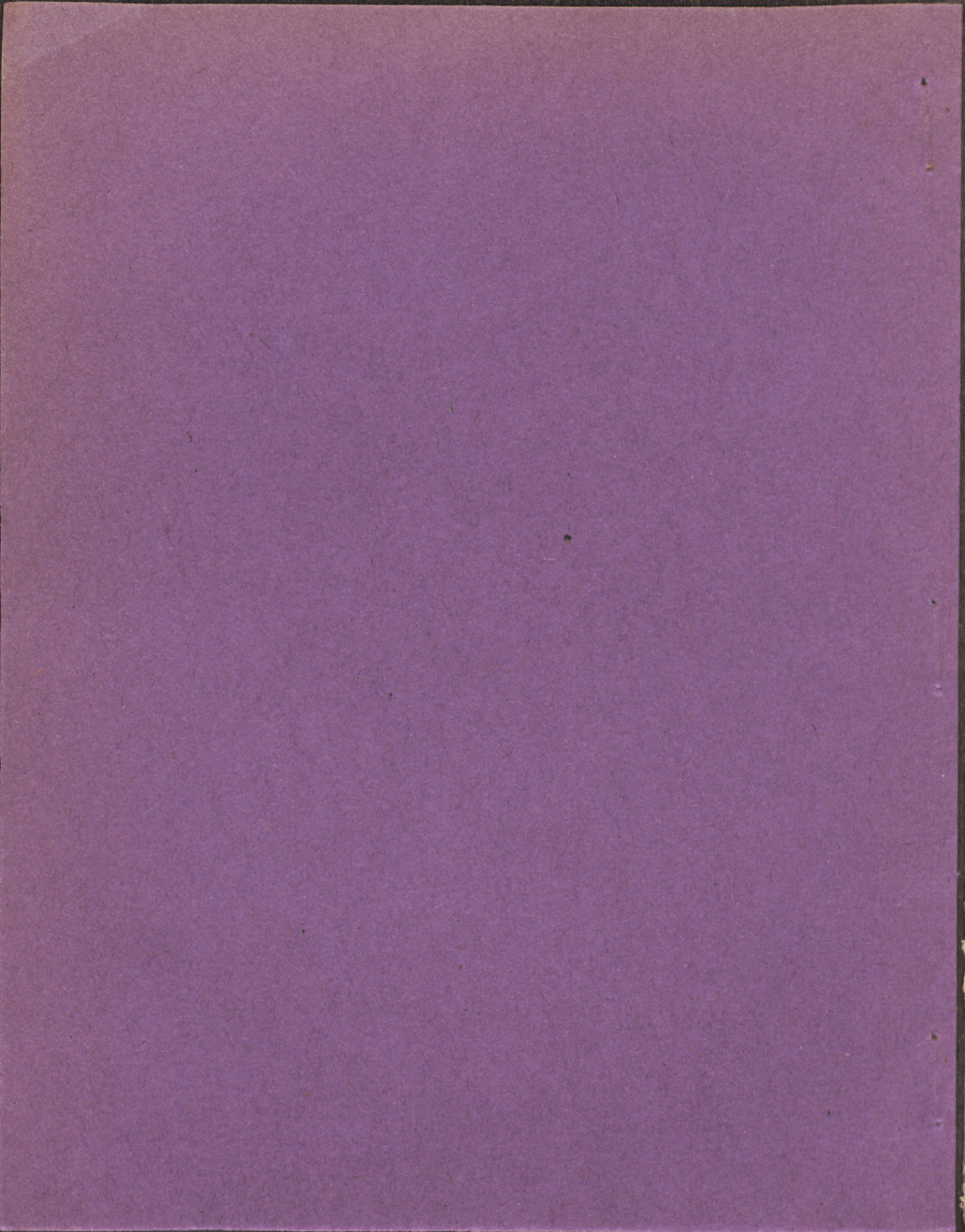
Druck Freier Zugang

Ru phil 1643

Herr. Conrad Sarmichau
Michael Molanai.

ΕΠΑΣΚΗΣΙΣ

Tripartita, ~~144~~

DE

DICTAMINE RE-
CTÆ RATIONIS ET SUB-
ALTERNA EJUS VERITATE,
QUIN ET LEGITIMO IN
S.S. THEOLOGIA FAMULATU.

Quam

Consensu Ampliff. Colleg. Philosoph.
Auspice DEO Ter Opt. Ter. Max:

PRÆSIDE

HENRICO-CONRADO SAX-
MAGNABSEN/ Depenovia-Hojensi
Phil. Magistro & S. S. Theol. Stud:

*Ante hac ex discursu Metaph: privato ejusdem Præ-
sidis observatam; ob utilitatem futuro Theol. Stud: haud
exiguam, in Theses ad examen Publicum rectè intel-
ligentium dextrèq; judicantium, congestis*

MEINHARDUS MOLANUS
Quakenbruga-Gvestphalus

RESPONDENS.

*Habebitur in Collegio Majori
Nonis Aprilis.*

— (o) —

ROSTOCHII,

Typis NICOLAI KILII, Academia Typographi.

ANNO Ære Christiane M. DC. XLIII.

ADSIT IHOVA

THESIS I.

N pro patulo esse, cunctis politioris eruditionis amatoribus, non dubitamus, acerrimis, in Scholis cum Philosophorum, tum etiam Theologorum, disputationum conflictibus præsentem de lege naturæ, *διάσκεψιν*, fuisse agitatum, emunctissimæq; naris viros tantopere exercuisse, ut cum primis, ineunte hœ Epochæ Christianæ seculo, hæc controversia caput extollere; concordiaq; reip. Ecclesiasticæ, exasperatis & commissis inter se multorum animis, jugulum perere cœperit; Quin nec moderna tempestate aliquam multi ex æquore dubitationis, ad portum penitus emerferint.

II. Quare materiæ hujus præstantia & utilitas, studiiq; ratio, nobis necessitatem imponit, pensculatius in hanc sententiam inquirendi, quod rectius nobis obtenturi videmur, si ante oculos illud. *medio tutissimus ibis*, posuerimus, ne justo amplius naturam extenuando, aut rationem omnem, adeoq; hominem ipsum exuamus; aut ultra sortem conditionis humanæ illam evehentes, miserabilem Phaëthontis casum experiamur. Utrumq; enim semel concessum, ad ingentes absurditates fenestram aperit; & locum hîc habet, admonitio D. Basilij lib. 2. Adv. Eunom: *εὐκεία γὰρ πᾶς ὁ λόγος, ἐπειδὴν, ἀπαξ τῆς ἀληθείας παρενεχθῆ εἰς πλῆθος καὶ ἐπικινδύνες ἀπίστας ὑπὸ τῆς κατὰ τὴν πλάνην ἀνομοθεσίας ἐκφερόμεται*. Quod quàm verè dixerit, ipse eventus, & excitata in ipso Ecclesiæ meditullio turbæ attestantur.

III. Ut igitur constiteamur, quæ veritas ipsa nobis imperat, densissimas, in natura nostra depravata, ignorantia tenebras ultrò agnoscimus, & deprehendimus in nobis intimam, pessimam, pro-

fundissimam & ineffabilem totius naturæ, imprimis principa-
 lium animæ facultatum defectum, non tantum in rebus salutem
 (quam deplorandam corruptionem ad Theologorum scholaste-
 mittimus) sed naturalem scientiam attinentibus, ut summus ra-
 tionis apex & ingenium humanum suapte industria, vix aliquem
 in omni notitia splendorem emittat, quem non incitiæ caligo
 obumbret.

IV. Fassi hoc sunt, quos ad supremum eruditionis humanæ
 culmen multijugus labor evexerat, audiamus incomparabilem
 Scaligerum, Exerc. 307. sect. 22. *Nomina mihi lapidis formam, qui
 quotidie oculis tuis observatur, & Phyllida solus habeto. Nego tibi
 ullam esse formam notam plenè & planè; nostramq; scientiam esse
 umbram in sole ajo: Formarum enim cognitio est nuda, confusa, nec
 nisi per πρῶτον & s. 12. Substantia non sua specie cognoscuntur à
 nobis, sed per earum accidentia. Quis me doceat quid sit substantia,
 nisi illis miseris verbis; res per se subsistens. Corpus, quod tangi potest.
 Dicatur mihi, quid caninitas, asinitas, leonitas. Tam equidem no-
 rum nobis horum quodvis, quam quod ignotum. Definiamus lapi-
 dem istum, qui præ pedibus est: nuga. Terram desinimus à soliditate
 ac pondere. Ignis quid est? Substantia quæ ad cavum lune fertur.
 Hoc habes à sensu, quid illa ipsa substantia sit, planè ignoras. Con-
 feratur exerc. 101. s. 14. Confessio hæc est ingenua tanti viri, qui
 nulli secundus erat.*

V. Neq; potuit hoc esse non palàm ipsis Ethnicis, passim infir-
 mitates suas, rerum ignorantia prætendentes, id potissimum
 agnovere quoties in rerum profundiorum, & præcipuè divina-
 rum scrutiniis occupati, aciem intentionis abruptere coacti sunt.
 Socrates utiq; apud Pl. in Phædone *felicitem hominù in cog-
 nitione, DEI ponens, talem vel nunquam nobis obtingere, vel tum demum,
 ubi è vita excefferimus, existimat.* Quin ipse Philosophorum prin-
 cept Arist. (qui exemplar quoddam propositum, in quo, quantum
 mens mortaliù capere possit, quantumq; humano ingenio progredi
 fas sit, intelligere & admirari queant, dicente Averroe,) oppi-
 dè suum in rebus divinis ingenium extenuat II. Metaph. c. I.
 ὡς περ τὰ τῶν νυκτερίδων ὄμματι πρὸς τὸ φέγγος ἔχει τὸ μέ-
 ἡμῶν,

ἡμέραν, ἔτι καὶ τῆς ἡμετέρας ψυχῆς [ὁ νῆς πρὸς τὰ τῆ φύσος
 Φανερώματα πάντων. Manifestima vocat, quæ divina sunt, ob na-
 turæ conditionem, quæ alio sensu obscurissima rectè quis dixerit.
 Idem I. Metaph. c. II. Scientiam rerum divinarum divinam po-
 tius, quam humanam possessionem vocat. Plato in Epinomide:
 εὐδ' ὄν δυνατὸν αἰτῆ εἶδεναι τῆ θνητῆ φύσεων ταύτων περι. Et
 porro: μείζον μὲν δεξιῆς, μηδὲς ἡμᾶς ποτὲ πείθη τῆς εὐσεβείας
 εἶναι τῷ θνητῷ γένει, ἀλλ' ἔδ' ἂν διδάξειεν τις εἰ μὴ θεὸς ὑφη-
 γήτο.

VI. Hæc ita maxima ista naturæ lumina palàm præ se ferre
 non erubuerunt; Qui sanè, si ita cœcutierunt, quid de nobis pro-
 mittere habemus, qui multis parasangis ab illis prævertimur. Lu-
 bet his annexere verba B. Augustini lib. de Cognitione veræ vitæ
 c. 3. quibus in divinis omnem penè vim denegat: *Dialectica, in-*
quit, differendi potens, potenter quoq; dubia definiens, cunctas scri-
pturas evibrans, atq; eviscerans, cunctam humanam sapientiam an-
nihilans, cum in divinitatem intendit, tanta majestati luce reper-
cussa, pavidum caput tremefacta reflectit, atq; in abdita humana sa-
pientia fugiens delitescit, dissolutiq; Syllogismorum nexibus stulta
obmutescit. Quibus Sanctus & incomparabilis Pater naturæ in
 istis arduis scrutinijs incapacitatem, graviter & magnificè expressit.

VII. Neq; opus est multis hîc testimonijs ab ipsis Ethnicis na-
 turæ malignitatem addiscere, ipsa hoc ipsorum vita coarguit, pe-
 tulca, impia atq; ad omnia facinoræ prona, quam passim ipsis ex-
 probrat Sp. S. Præcipuè Divus Apostolus Rom I. fusius explicat
 quomodo veritatem detinuerint in injustitia. Apparet igitur Per-
 versitas & defectus naturæ sibi relictae, quæ nisi peculiari ope fir-
 metur, & sustentetur, faciliè degenerat & propemodum extingui-
 tur; hinc tantum idololatriæ, errorum & vitiorum quasi dilu-
 vium omnia apud eos inundarat, ut ipsas etiam notitias illas de
 DEO, & virtute naturæ insitas prorsus obrueret, veritatem illam
 DEI in mendacium converteret. Unde Plato eodem, quem supra
 citavimus loco: ἔφημι εἶναι δυνατὸν ἀνθρώποις μακαρίους τε καὶ
 εὐδαίμοσι γενέσθαι, πλὴν ὀλίγων. Nec idem ignoravit Sapientis-
 simus è porticu Philosophus, *Virum bonum, ajens, prima & præci-*

*pae nota (ut à Stoicis depingebatur) tanquam Phœnicem vix semel
anno quingentesimo nasci Epist. 42.*

VIII. Et si quid adeò est præclarè ab ipsis assertum aliquando, id tamen partim infirmis rationibus, partim cum summa hæsitatione ab ipsis fuit factum; vide amabo, lector disp: Socratis apud Platonem in Phædone, Ubi immortalitatem quidem animæ propugnat, ex iis tamen principiis è quibus nihil tale sequebatur vide Analy: Materiæ Cornelij Martini c. 9. & 10.

IX. Notum insuper est, quam multa apud Paganos de felicitate & miseria animæ post discessum à corpore dilirant, à qua origine manavit, quicquid de Elysiò & Tartaro somniarunt Græci; At verò quomodo bene vel malè futurum, & in quibus æterna vel præmia vel supplicia essent constituenda, assequi nequibant; Unde tot dubitationes, tot sapè angores illorum, quibus ultimus vitæ halitus imminabat. Introducamus iterum Socratem in Phædone mortis vicinum, apud amicos in hanc sententiam disputantem. Postquam enim de Pyri phlegetonte, & stygia palude sermonem texuerat, in hæc verba evadit, ita latinè reddita; *Premium est bonum, & spes magna, hæc verò certò ita esse comparata, ut ego disserui, non decer virum cordazum adserere, hæc aut similia tamen circa animas nostras esse & earum habitationes, quando quidem immortale aliquod anima videtur etiam hoc me decere, & dignum, quasi periclitantem, hæc ita comparata existimare.* Ita igitur hæret aqua, qui oraculo Delphico inter sapientes prærogativam merebatur. Videatur D. Calixtus in fine de extremo iudicio, ubi ait, eundem vix aliter quam Stoicos, vel si aliter per Pythagoream *μετεμψύχων* animas ex eo, quem illis promittit, contemplationis statu ad pristinum, & vitam in terris denuò agendam reducere; Neq; enim, huic mundo & rerum vicissitudini finem imminere, norat: Animam deniq; exhalaturus, his verbis affatur amicos: *Tempus est jam hinc abire me ut moriar, vos autem ut vitam agatù: Utrum autem sit melius, Diis òmmortales sciunt, hominem quidem scire arbitror neminem.*

X. Animum adverte mortalis, & quisquis in tanto fastigio rationem collocas, quam in inscitæ abyssò sit demersa, quam lubricus sit illius lapsus, ut perfecti in hoc vitæ circulo aliquid spe-

rare

fare non aufit: quomodo idipsum etiam, Socrates fuit confessus loco supra laudato è Phædone. *Si quid aliquando purè intellecturi simus, mentem à corporis vinculis & compage liberandam censes, & tum demùm fore ut compotes simus ejus, quod affectamus, cujusq; nos amatores profitemur, scientia, minimè vero dum vivimus id obtingere cuiuspiam. Tum enim animam secundum se ipsam à corpore seorsim futuram.* Quibus verè quidem dicitur in hac miseriarum valle, cognitionem perfectam nunquam fore, sed potius sub nube veritatem videri quadantenus, corpus autem dum à commercio æternæ felicitatis sequestrat, eo ipso naturæ imbecillitatem, digitis quasi ostendit.

XI. Rectè itaq; ut thesi 3. statueramus, tetra quadam caligine obducta est humani ingenij acies, quod in tenebris palpano, aut balbutiendo in errorum præcipitia delabitur, & inextricabilibus errorum labyrinthis hominem cespitare cogit, ut in plerisq; omnibus præsertim sublimioribus, aut à tramite veritatis deviet, aut *ἀνεπιληψίαν* arripiat. Exemplo esse possunt, absurdissimi in Theologia Mythica & Civili cultus idololatrici, quos etsi rectius contra naturam frequentabant, tamen certissimum sunt rationis intimè corruptæ & excoecatæ *κεκλιμένης*, videatur B. Augustinus C. D. lib. 6. c. 5. Rectè itaq; Chrysolomus Homil. 1. in Johannem; *Magnus est sermonum illorum euripus; Ut enim qui in euripo sunt, huc illuc jactantur, ita illi quoq; nunquam sibi constant è lubricis & incertis ratiocinationibus cuncta pronunciantes.*

12. Vidimus hactenus, quò ignorantia processerit post lapsum natura, in suo statu depravato relicta; Unde in mentem cuiuspiam venire possit dubitare: *Ecquid omnis ergò rectitudo rationis ita suppressa sit, ut nullum dictamen rectum aut bonum in residuo manserit.* Notitiam autem rerum intelligimus, quæ per lumen naturæ à nobis parari potest, sive contemplationi subiaceant tantùm, sive praxi, & certè non defuerunt, qui penitus dexteritatem rationi abjudicarint, aut verbis id egisse videantur. Unde invenias, qui sapientiam aut Philosophiam (ita ut frustra inter concretum & abstractum distinguas) reprehensibilem esse ajant, rejicientes distinctionem illam; *Sapientiam per se esse veram & bonam, abusum autem damnablem.*

XIII. Utus

XIII. Utut autem miserrimus sit naturæ status post transgressionem Adami, reliquæ tamen manserunt scintillæ, & iudicium aliquod rectum, certis, indubitatis, immotis principiis innixum, à Deo mentibus humanis impressum, in rebus naturalibus, & politicis, idq; excoli à nobis posse & merito debere. Consistit idipsum in notitiæ tam practicæ quàm theoreticæ vel principijs naturaliter notis, vel conclusionibus ex iis legitimè deductis: Sic natura etiam non regeneratos docet. *Quodcumq; dicitur de omni subjecto, id etiam dicitur de Omni, quod sub illo subjecto subsumitur: Omne totum est majus sua parte &c. Idem simul esse & non esse non potest. DEUS est colendus: Parentes honorandi: honestè vivendum: Quod tibi non vis fieri alteri ne feceris* Ex his naturâ cognitis & à DEO ejus authore profectis, extruuntur Theoremata in scientiis, & omnia præcepta in disciplinis practicis, hinc omnes disciplinæ, saltem lumine naturæ acquisitæ nihil aliud sunt, quam habitus in animo, ex ejusmodi conclusionum, congerie nati; quemadmodum igitur natura à DEO est, ejus potentia quoq; DEUM authorem agnoscunt: quæ potentia cum frustra data non sit, acus exercet, aut exercere potest bonos, tales sunt Principia, quæ ex sese ἀλογον aut falsum producere, nisi errore quodam hominis non possunt.

XIV. Tota hæc rationis efficacia Philosophiæ nomine venit, eaq; dexteritatem suam tuetur: Ubi observanda censemus verba Clementis Alexand: lib:1. Strom: *Nec Stoicam, nec Platonicam, aut Epicuream, aut Aristotelicam, sed quæ cumq; ab his rectè dictæ sunt, quæ docent justitiam cum pia scientia, hoc totum selectum dicimus Philosophiam:* & quatumvis rationi ipsi non raro dormitatio quædam obrepat, tamen id rectitudini rationis nihil derogat, velut non Theologiæ, sed Theologo imputamus hæresin, aut pravè usurpata Scripturæ S. testimonia: Audiatur B. Augustinus lib. 1. de ordine c. 11. *Hoc Græcum Verbum quod Philosophia nominatur, amor sapientiæ dicitur, unde etiam divina Scripturæ, quas vehementer amplecteris, non omnino Philosophos, sed Philosophos hujus mundi, evitandos atq; irridendos esse præcipiunt; nam qui quis omnem Philosophiam fugiendam putat, nihil nos vult aliud, quam non amare sapientiam.*

XV.Et

XV. Et quia aliorum quam nostra verba citare malumus, digna consideratu afferimus verba iterum Augustini, qui cum libris precedentibus duobus, theatricam & civilem Theologiam explorasset, lib. 8. c. 9. deniq; prorumpit in Theologia Physicæ seu naturalis elogium, ejusq; in nobis relictas particulas: *Quicunq; Philosophi de DEO summo & vero, ita senserunt, quod & rerum creatarum sit effector, & lumen cognoscendarum & bonum agendarum, quod ab illo nobis sit & principium natura & veritas doctrine, & felicitas vite: Sive Platonicè accommodatius nuncupentur, sive aliud quodlibet sectæ nomen imponant, eos omnes ceteris anteponimus, eosq; nobis propinquiores fatemur, in quo nobis consentiunt de uno DEO, hujus universitatis auctore, qui non solum super omnia Corporeus, verum etiam super omnes animas incorruptibilis, principium nostrum, lumen nostrum, bonum nostrum, in hoc eos ceteris anteponimus.*

XVI. Fatetur itaq; magnus ille Ecclesiæ Doctör, etiam naturales in animo de DEO ipso notitias refulgere, multo itaq; magis interiorum finitorum scientiam penetrabit, utpote ex qua ad illam assurgit. Exposuit DEUS animabus nostris alias rase tabulæ comparatis, multiplicis generis objecta, à quibus accipiunt speciem, ut est, non largiuntur, in quo ratio veritatis naturalis consistit: nisi itaq; omnem etiam sensu certitudinem cum Scepticis & Errericis illis ignorantia patronis ejurare velimus, speciem rerum, ut est, sensui, adeoq; menti imprimi censendum est, in quibus omnibus ratio mensurati cernitur. Non enim, quia quocunq; modo apprehendimus, res vera est, sed quia ut in se est, neq; ab hominibus est ita institutum, sed animadversum, dicente August: l. 2. de doct. Christ: c. 32.

XVII. Sensus hinc individuum percipit, cum ejus accidentibus, ad essentiam non penetrat, sed corticem lambit: quo tamen subsidio intellectus, ceu divinius instructus, in rerum quidditates inquirat magis, missisq; differentiis individuantibus universalem ideam & speciem intelligibilem efformat, sensus autem, cum primò propter naturam, materiale deferant ad intellectum, hic in iis accidentia illa contemplatur, quæ sine additione materiæ cognosci non poterant, unde primò nata Physica; post abstrahendo animadvertit accidentia, quæ sine additione materiæ cognosci poterant.

B

rant.

rant, eaq; pepererunt nobis Mathematicam; sed neq; in his acquiescit lumen intellectus naturale, sed in materiæ, ad formas quoq;, quæ sensum effugiunt, materiæ immerfas, per operationes penetrat: dephohensum ergo est ex effectibus, esse animas vegetantes, sentientes, quin & rationales, quæ propter operationum Spiritualium majestatem & conditionem, materiæ exsuperantem, à concretionem illius liberæ rectè judicantur.

XVIII. Non tamen summo animam nostram loco collocare fas esse apparet, ob dependentiam; Unde inquieta & sollicita anima non desit Ens aliud adhuc superius, independentisq; naturæ percontari; Quamquam dicente Cornel: Mart: in: proom: *Metaph: Oculis, quæ nostra est, sine illuminatione gratia miseris, caligantibus, tamen in causis efficientibus & emanatione unius Entis ab alio, hæc planè evincit ratio, non posse procedi in infinitum, sed tandem deveniri ad unam primam causam efficientem, quæ ipsa à nulla alia dependeat, non solum ratione motus, sed etiam tæ esse.*

XIX. Hinc porro de summo Numine balbutiendo ratio discurret, & in illius naturam impensus inquirat, omnia scilicet esse in hoc summo Ente eminentissimè, quòd perfectiones, quæ sunt in effectu, multo nobiliori ratione & modo in causa principali esse necessum sit ait idem inclytum Julix lumen Cornel: Mart: lib. cit. In quo processu, ratione rectè consulti, viam negationis, causalitatis & eminentiæ observare sueverunt.

XX. Certè in hanc sententiam in promptu sunt gravissima Ethnicorū effata à viâ causalitatis; unde Arist: vel invitus ad veritatem abreptus videtur, ut mundi creationem novisse multis fide fecerit, et si sub nomine dependentiæ. Ipse verò quid de DEO senserit naturaliter, patet *Metaph: 12. §. 39. Si igitur, inquit, ita bene se habet, ut vos aliquando, admirabile est: quod si magis adhuc, admirabilis; at ita sese habet; Caterum vita quæq; profecto in existit, siquidem intellectus operatio vita est, ille vero est actus; actus verò per se, illius vita optima & perpetua est: Dicimus itaq;, DEUM sempiternum optimumq;, vivens esse. Quare vita & ævum continuum & æternum DEO inest; Hoc enim DEUS est. Silentio jam involvimus, quæ de DEI unitate, spiritali natura, justitia, bonitate, simplicitate, ex natura sciuntur & ab Ethnicis sunt cognita. Neq; dissimulant ipsi cultiores*

cultiores Ethnici, hunc esse scopum & finem Philosophiæ, DEUM
 cognoscere & amare. Audiamus aurea Senecæ verba præ in quæst:
 naturales: *Equidem cum rerum nature gratias ago, cum illam non
 ab hac parte video, qua publica est, sed in secretiora ejus intravi, cum
 disco qua universi materia sit, quis author & custos, quid sit DEUS,
 totus in se intendat, an ad nos aliquando respiciat, faciat quotidie
 aliquid, an semel fecerit, nisi ad hæc admitterer, non fuisset opera præ-
 stium nasci.* Itidem Plutarchus citatur à D. Calixto in calce de ex-
 tremo judicio; *Contemplatio nature mente percipienda & æternæ
 finis est Philosophiæ, οὐρανὸν ἐπιπέλα τελευτῆς.* Ammonius præter: in
 Cat. Arist: disertè ait, finem Philosophiæ Aristotelicæ esse cogno-
 scere primum omnium principium, primam illam effectricem Uni-
 versi causam, seq; uniformiter habentem. Eodem nomine com-
 mendatur Plato ab August: de Civit: DEI lib. 8. c. 9. *Nunc satis sit
 commemorare Platonem determinasse, finem boni esse secundum virtu-
 tem vivere, & ei soli evenire posse, qui notitiam DEI habet & imitatio-
 nem, nec esse ob aliam causam beatū, ideoq; non dubitat hoc esse Philoso-
 phari, amare DEUM.* Cordatè fatis & magnificè Epictetus de cultu
 divino pronunciat apud Arianum. *Quid possum aliud senex elan-
 dus nisi celebrare DEUM? quod si lusciniæ essem, lusciniæ officio fun-
 gerer, si olor olorū; Nunc rationū particeps cum sim, DEUS celebran-
 dus mihi est, hoc meum munus est, hoc exequar, neq; stationem banc
 deseram, quoad licerit, & vos ad eandem cantilenam exhortor.* Vid.
 Clariss. Horn. Disput: 2. Theolog. sect. 1. thes 71. Verum si ea, quæ
 nobiliores Ethnici *sobriè* de summis sæpè & ad DEUM pertinenti-
 bus rebus, ex dictamine nature deduxerunt, huc cumulemus, in stu-
 pore & ruborem jure meritissimo nos Christianos convertunt,
presertim cum in externis etiam moribus & virtutibus multos è
 cætu Christianorum longo post se intervallo relinquunt, quibus
 etsi nihil promereri potuerint, & in eo respectu, DEO non placue-
 rint, tamen legi divinæ naturali congruæ, adeoq; honestæ & bonæ
 fuerunt actiones, nobis quoq; imitandæ.

XXI. Dicat quis, unde ergo idololatricus ille cultus, qui divi-
 no potius honori derogat, & in sædis ac turpissimis occupatus sit,
 quæ etiam partim piorum aures offendunt: sed hæc naturali DEI
 novitiæ potius repugnant, & ex neglectu rationalis cultus, quàm

vero illius usu proficiscuntur, ob quam supinam & affectatam ma-
litiā severissimē objurgantur à Spiritu S. Act. 17. Rom. 1. & alibi.
Unde versus etiam à Paulo ex Menandro, Arato &c. citatos, ad gentes
convincendas legimus.

XXII. Non desunt etiam ipsoꝝ cultioꝝ Ethnicorum fal-
sæ illius idolomanie criminationes; ad unum causarum princi-
pium seu Ens Entium, qui Monarcha sit universi ducit nos Ari-
stot. l. 12. Metaph. in fine, & hunc librum claudit deniq; isto Homer:
ἐκ ἀρχῆν πολυθεῖαν ἕως θεῶν. Et notum est, quod &
ex Theodoro citat Hornejus loc. citat. Platonem ad Dionysium
scribentem, hanc notam Epistolarum serio à se Scripturam facere,
si eas à DEO, cæterarum autem, si eas à Diis auspicetur. Videatur
porro Plato lib: II. de Repub: ubi quid de Diis gentilibus senserit,
liquebit. Ostendit inibi sol ille Philosophorum, fabulas Hesiodi,
Homeri &c. à bona Republ: esse arcendas. *Profesto duri hi sunt
sermones, ait, neq; dicendi, O Adimante, in civitate nostra, neq;
dicendum javeni audienti, non per Jovem; nam neq; mihi hæc digna
videntur, quæ dicantur, neq; omnio, quod cum Diis Dis bellum gerant,
insidientur & pugnent. Neq; enim vera sunt; vincula injecta Junonæ
à filio, & Vulcanum Cælo à Patre dejectum, cum ille matri verberatæ
subvenire vellet, aut Deorum pugnas, quodcumq; Homerus scripsit, mi-
nimè in civitate recipere debemus, sive per allegoriam hæc dictæ sint, sive
sine allegoria.* Videantur plura lib: II. usq; ad finem. Socrates cum
contemneret Deos gentiles, cicutam bibere coactus fuit. Ipsa de-
niq; Deorum oracula & responsa, ipsoꝝmq; fabulæ tandem ludus
& jocus factæ sunt. Legatur Cic. l. II. de divinat. Qui idem Tusc. l.
Homerus, ait, humana ad Deos transfudit, divina mallem ad nos. The-
odoros Siculus itidem l. 1. de Egypt: memorat: Tempa sunt Ægy-
ptiis pulcherrima, quod si autem DEUM intus quæras, aut simia
est, aut ovis, aithircus, aut felis. Accedit Juvenal. Satyr. 15. O
Sanctas gentes, quibus hæc nascuntur in hortis, Numina &c. Sarcas-
mus certò iis dignus.

XXIII. Sed quid ita in re manifesta provehimur, satis constat
ex dictis, DEUM tamen noluisse prorsus nos omni ratione esse nu-
datos, gratamq; de se famam ubiq; sparsisse, & quanquam quæ
ad finem hominis ultimum obtinendum, peculiari nobis gratia
& misericordia primitus indulta erant, extincta sint, naturales ta-

men

men dotes usq; quaq; auferre noluit, licet secundum rigorem iustitiae, naturam totam destruere potuisset.

XXIV. Hæc omnia igitur nunc Philosophiam vocamus & Philosophos ista rerum scientia imbutos, quæ ex naturalibus istis omnibus hominibus notis principiis eruitur, de qua duæ fatis arduæ & periculosæ quæstiones existunt. I. De veritate Philosophia, an contradicat Theologiae, unde disidium de una & duplici veritate excitatum, II. Quomq; legitimus rationis usus Theologiae deserviat. De quibus et si integri tractatus essent, succinctè in præsentia mentem nostram declarabimus.

XXV. Prior quæstio et si ex superioribus decidatur, concludunt enim solidè nullam esse *recta rationis* ut in se sibi relicta est, falsitatem; aut enim principia hæc: Totum est majus sua parte: DEUS est colendus &c: sunt falsa; quod absurdum; aut conclusiones, seu quod necessario ex iis deducitur, quæ itidem est contradictio, sequi nempe ex vero principio, & falsitatem tamen fovere.

XXVI. Nihilo tamen minus acris quondam fuit mota ex his dissensio, ita ut pars Philosophiam simpliciter per se, non per accedens repugnare supernaturali lumini astruxerit. Reperias etiam qui mox dicat, *Philosophiam in abstracto perpetuo veram esse, & donum DEI, & tamen mox frustra inter concretum & abstractum distingui ajat, ut si quis, ipsam quidem esse sapientiam per se veram & bonam, ab usum v. damnabilem dicere velit.* Unde sic quidam dicit: *Curcum nobis est, quando ratio humana in sua qua turget sapientia, acumine arte & scientia se extollit adversus DEUM, & ipsius Evangelium, non esse ab usum accidentarium, à quo illa longe distet & planè sit innocens, mandetq; in se ipsa recta, vera & justa; sed ipsam rationem toto impetu ferri adversus DEUM, & non posse non ita ferri, nisi per Spiritum S. illuminetur:* Quasi quædam sapientia seu donum DEI per se sit falsum. Distinguunt etiam inter Philosophiam Gentilem & Christianam, perinde ac si alia esset revelata Philosophia & non potius eadem; Quæ enim ex rationis fundamentis educitur, eadem est, in quocunq; homine existat. Urgent exempla, Theologia dicit: *Virgo parit, ignis non urit; Physicus, virgo non parit, ignis urit:* apertam existimant contradictionem, adeoq; Philosophiam Theologiae contradicere, & ita esse verum in Theologia, quod falsum sit in Philosophia, Sed nulla est hic

contradictio, ut etiam in Logicarum Gymnasmatibus inculcari so-
 let. Videatur Analyf. Corneliana de Mat. c. 9. & doctiffimus Stah-
 lius reg. 1. tit. 1. Dicunt etiam Philosophiam, si intra cancellos na-
 turæ se contineat, neq; extra limites vegetur ad oppugnanda my-
 fteria, esse in se bonam, fin secus, eam ipsam fanaticam, perversam
 & noxiam, sed annon Diabolus Matth. 4. & omnia istius organa
 Theologiam ad fidem veram demolendam adhibent? Quis autem
 propter ea Theologiam ipsam, & non potius abufum, seu indecen-
 tem applicationem ad imposturas, execraretur. Instant: Conceptus
 tamen naturales quibusdā objectis non respondere, nec conformi-
 tatem quandam adesse; Verum quidem id est, quamdiu in subfelliis
 naturæ subfiteris: si vero à Philosopho scisciteris, ecquid super na-
 turali potentia id fieri queat, aut affirmabit; aut in dubio relinquet,
 pro terminorum ad se proportionem. Eodem recidit, quod qui-
 dam distinguunt *σοφία* & *φύσις*, atq; hanc, ut jam in homine
 existere potest & solet, denotant: sed hæc scopum non videntur
 attingere; Si enim per *φύσις* intelligunt, non principia & conclu-
 siones naturales, sed illud iis abutendi cacoëthes; sciant non hoc,
 sed illud esse Philosophiam. Sin ut existit, vix percipio, quo ten-
 dant; si enim existit in homine, Philosophiæ *σοφία*, seu natura ejus
 inest, & sic, ipsis iudicibus, bona in existit Philosophia, & sic vera
 est secundum *φύσις*. Si autem essentia absit, existentia tollitur
 simul, inter quæ præter intentionalem distinctionem nihil interce-
 dit. Solent etiam urgere dicta Scripturæ Gen. 6. 5. 1. Cor. 1. & c. 2.
 &c: Verum scopum non feriunt, loquuntur enim vel de abufu,
 vel peccato originis & libero arbitrio, quod nullum esse in spiritua-
 libus, quæq; æternam salutem concernunt, libenter concedimus.
 Præcipuè responsionem ad dicta Gen. 6. & 8. capite, Graewero ob-
 jecta simul cum aliis, ab Hoffmanno vide lib. de simpl. & una ver-
 itate ipsius Graeweri.

XXVII. Tandem Megalandri illius Lutheri autoritas oppo-
 nitur è thesibus Anno 1539. 11. Jan. habitis; *Et si verum vero conso-*
nat, tamen id non esse verum in diversis Professionibus: addit, in Theo-
logia verum esse, Verbum Carofactum, impossibile autem & absurdum
simpliciter in Philosophia. Damnat igitur Sorbonam, ut marrem ex-

TOTUM,

vorum, qui idem esse verum in Theologia & Philosophia definiunt. Quod in captivare docuerit articulos fidei sub iudicium rationis humanæ, idem q; id esse pronunciat, atq; Cælum & terram suo centro includere. Sed quæ mens fuerit B. Lutheri videatur in Epist. Cornel. Mart. ad Illustriss. Principem ac Dom: Dom: Henricum Julium, Ducem Brunsv. & Lunæburg anno 1. hujus seculi scripta. Adde & Grauerum ante laudatum; & ne cui de mente Lutheri scrupulus insideat, legat modò quæ habet de legē naturæ super verba Joh: 1. *Verbum caro factum est* ut & Rom. 2. Ubi totum Decalogum in principio naturaliter noto consistere annuit. Tantum abest, ut pugnantē dicat.

XXVIII Hæc igitur sententia (nisi fortè in modo loquendi est dissensio) admittenda non est. Veritatem potius unam & simplicem agnoscimus, cujus utriusq; DEUS author est. Verum a. dicitur quando res mensurat intellectum, ut est, & quando ea conjunguntur, quæ cohærent, seu prædicatum subjecto inest, sin contra, falsitas oritur. Prius si ita habeat, impossibile est falsi quid inferri. Unde rectè Meiss: Phil. sobria Mataph: quæst. 3. assertit. *Quod semel verum est, id nullo loco & tempore in disciplina ulla potest esse falsum, sed ubiq; & semper & apud omnes verum est, manetq; constantissimè. Si enim quod his est verum, alibi foret falsum, intellectus DEI esset mutabilis, & sic DEUS sibi ipsi contrarius foret.* Et rectè hucusq; Meissnerus, qui insuper addit: Si in Philosophia aliquid verum est, re ipsa nunquam illud falsitatis argui potest à Theologia, nisi DEI immutabilitatem negare velimus.

XXIX. Probatur nostra sententia multis alijs rationibus, quarum breviter meminisse cogimur, quia hic theses ponimus, non tractatū aliquem procudimus. Dicimus igitur DEUM esse autorem tam Theologiæ, quam Philosophiæ, id est, Principiorū omnibus hominibus innatorum, & consecutionum inde erutarum (ni quis hic monstruosam aliquam Philosophiæ faciem introducat) DEUS autem ut verus autor, sibi contradicere, aut, quod idem est, mentiri non potest, mendaciorum etiam autor esse nequit, aut sibi repugnare; pie enim magis docemus, omne quod in nobis à DEO est, esse sibi conveniens, & verum atq; bonum: neq; malitia causa falsitatis per se esse potest, cum Diaboli vera sæpe locuti sint, Matth. 8. Rectissimè igitur

igitur iterum Meisnerus loco cit: Fateantur illi oportet, qui veritatem duplicant, aut DEUM sibi ipsi esse contrarium, aut Philosophiam DEUM non habere authorem: Utrumq; falsissimum, illud blasphemum, hoc impium. Pergit Doctissimus Meisnerus (hucusq; enim valde videtur sobrie disputare) si recta ratio non contrarietur verbo DEI, utiq; nec Philosophia, nec Theologia erunt contraria. Atqui recta ratio, quatenus recta verbo DEI non contrarietur. E. Probat satis utramq; præmissam ratione & autoritate concilij Lateranensis tertij. sess: 8. Thom: l. 3. cont: gent: Augustini l. 2. de genesi. ad lit: Multis eadem & alij explicuere. Albertus Grauerus in peculiari libello. Cornel. Mart: in Epist: suprâ citata & in refutatione Mulleriana. Edidit etiam Jacobus Martini theses, Duplicitis λόγους expressè oppositas Anno 1618. suffragatur his omnibus ipsa Scripturæ autoritas, quæ rationem commendat. Vide loca Rom: 12. 1. Pet. 2. v. 2. Rom: 2. 15: Ubi nõ tantum actus primus seu ipsa natura, sed operatio etiam per λογισμόν indigitata commendatur; non in Christianis sed gentilibus, dicitur enim λογισμὸς κατηγόρων καὶ ἀπολογέμενον, ad naturam provocat idem. Corinth. II. 14. Pertinent huc, quæ A. Augustinus l. 2. de lib: arbit. c. 18. habet. Virtutibus enim practicis oppidò laudatis ita pergit: In his omnibus, sicut in ipsa etiam quam tu commemorasti, Justitia, recta ratio viget, sine qua virtutes esse non possunt. Recta autem ratione malè uti nemo potest; Plura ex optimis & præcipuis patribus citata vide apud Clariss: Horneum lib: de process: disputandi c. 2. Ethic: cap. de Certit: doctri: civil.

XXX. Si itaq; recta ratio non decipit, sed vera docet, neq; pugnat cum Theologia. Ultimo jam queritur: Quid cum Photiniani agendum, qui hoc principio: *Quicquid rationi contradicit falsum est*, tanquam præcipua quadam Machina, omnia prope fidei Christianæ mysteria arietant; nihil enim propè audias, quam, contradictionem implicant; rectæ rationi contrariantur; id autem verum esse nullo modo posse. Unde multa subtiliter & astute disputant contra possibilitatem Mysterij S. S. Trinitatis, à ratione Existentiæ, Essentiæ, suppositivitatæ, processivitatæ, generationis, relationis ad intra, cum rationalis, tum realis, quales in notationibus cha-

characteristicis : quum tamen Personæ identificentur in una essen-
tia. Taceo, quæ de resurrectione ejusdem numero corporis ever-
tenda, ex rationis principiis iudubia quadam sequela deducere videri
volunt. His autem nos unam veritatem asserendo, arma ministrare
videmur.

XXXI. At vero διὰ διὰ πῶν distant, asserere rationem rectam
nunquam errare, neq; eam contradicere Theologiæ; & quæ incom-
prehensibilia naturæ sunt, pro absurdis esse venditanda: novimus ex
superioribus, nihil in fidei articulis contradicere rectæ rationi, etsi
rationem in omnibus reddere ratio non possit, quæ videantur im-
plicare contradictionem, nam, ut præclare ait Hornejus differt:
Theol. 4. sect. 1. *Si disertū DEI ipsius verbis fides adhibenda non sit,
nisi, ante quid ejus quod dicit, fieri, aut non fieri possit, ipsi nostro ca-
ptu aestimaverimus, nihil divinum, nihil nobis ἀνιχνιάζον καὶ ἀνεξε-
ρεύοντων cre demus, & tota fides pereat.*

XXXII. Captivanda itaq; ratio sub obsequium fidei & ratioci-
nationes (prave) ac sublimitas, quæ se extollit adversus cognitionem
DEI. 2. Corinth. 10. 4. Tum enim Philosophia in pessimum usum ab
homine etiam invita rapitur, & ab iniquo possessore pervertitur ac
contaminatur, illibata hæc matrona, dum judicium & censura
in ipsam fidem à ratione arcessitur, quæq; aliàs ancillari nata erat
Theologiæ ut reginæ, eam dominari cupimus, quo de Apostolus
conqueritur. 1. Cor. 1. & 2. fit hoc cum quæ naturam transcendunt,
aut ab ea ignorantur fide tenere ac venerari erubescimus, quæ
non Philosophia sed propria malitia docet. Hinc Basil: ut ab Hor-
nejo citatur loco proximè citato Ὁ ἐν διανοίαις ἀπέλαθον ἐδα-
μῶς σώζει, ex quo πανολιθεία fidei metuenda. Unde de ni-
mia Scholasticæ doctrinæ superstitione in S. S. Theol. ipsi Pontifi-
cij queruntur; vide Melch. Canum lib: 8. loc. Theol. c. 1. Sot. Præ-
fat: in libros de natura & Grat. D. Hornerum diss. Theol. 1.
Tanta enim est sublimitas mysteriorum, ut fugiant captum ratio-
nis, imò porpter aciem mentis caligantem impossibilia videantur,
Fateatur id incomparabilis ingenij Suarius disput: Metaph. 30. sect. 17.
idq; summo cum moderamine: *Si humanum ingenium solo lumine
nature discurreret, vel nunquam incideret in similes questiones, de*
C possi-

possibilitate horum mysteriorum, quia etiam in notitiam apprehensivam eorum non deveniret, vel certe si audiendo aliquid, vel alio casu in eas incideret, existimaret inesse repugnantiam & contradictionem, vel ad summum, si aliqui nimium prudens & cordatus, intelligeret se non posse de illis rebus iudicium facere, quia in natura non sunt illa principia, quae directè ostendunt, in his rebus non esse repugnantiam, nec etiam sunt aliqua, quae sufficienter repugnantiam ostendunt. Non igitur statim cum Neophotinianis rectè ratio iudicat, adeoq; recta non est, cum in alium statim sensum detorqueant, quae captum naturæ excedunt. Aliter pater ille credentium Rom: 4. 18. Qui præter spem sub spe credidit & v. 20. Verum ad promissionem DEI non hæsitabat ob incredulitatem, sed robustus factus est fide, tribuens gloriam DEO, certa persuasione conceptus, quod is qui promiserat, id etiam potens esset & præstare. Contra rationem igitur potius, quam cum ratione agunt, cum decempeda istius scrutinii metiuntur, quæ sunt *ἀπεργα*: Unde acutissimus Bernhardus Eqist. 190. Quid magis contra rationem quam ratione conari rationem transcendere? & quid magis contra fidem, quam credere nosse, quicquid non possis ratione attingere?

XXXIII. Quis ergo deniq; usus quæq; necessitas eruditionis secularis, disciplinarumq; in Scripturâ; Sacrà? Magnus certè, si intra spheram maneat; Si enim exautorandæ omnino essent, quia ex ratione fluunt, cur in disputationibus mysticis non prorsus à loquendo nobis temperamus? Cur vocabula Personæ, Essentiæ, substantiæ, accidentis, *ὀμοιωσις*, in Theologiam introduximus? Duplex autem Theologiæ Academicæ imprimis ministra est, Philologica & Philosophica: Illa in linguarum cognitione & usu legitimo consistit, non autem in illa scrupulosa, anxia & superstitiosa, qua quidam nodum in scirpo quærunt, de quibus alibi. Philosophia necessaria est ad multarum quæstionum & explicationum, in istis disputationibus fidei explicationem, & conclusionum, ex principiis Theologiæ legitimam sequelam texendam: Imò plerumq; in iis altera permissarum ex ratione, altera ex revelatione pendet, uti in disput: contra Monotheletas, Apollinaristas &c. de humana Christi Natura usu venit: quot, quæso, sunt in sacris, quæ si ut jacent expo-
nas

nas, absurdissima forent, in quibus ratio subsidiarias operas surrogat, uti de serpente Gen. 3. & DE O, ubi illi membra corporea assignantur, & aliàs obvium est, de quo explicandi modo Augustinus Epist. 7. ad Marcell. *Si ratio contra divinarum Scripturarum auctoritatem reddatur, quamlibet acuta sit, fallit verisimilitudine, vera esse non potest. Rursus si manifestissima certaq; rationi velut Scripturarum sanctarum objiciatur auctoritas, non intelligit, qui hoc facit, & non scripturarum illarum sensum, ad quem penetrare non potuit, sed suum potius objicit veritati, nec quod in iis, sed quod in se ipso veluti pro eis invenit, opponit.* Plura de recto usu Philosophiæ & linguarum habet cum alibi tum lib. 2. Doctr. Christi: præcipue cap. 40. *Philosophi, dicit, qui vocentur, si qua sorte vera & fidei natura accommodata dixerunt, non solum formidanda non sunt, sed & ab iis, ut injustis possessoribus in usum nostrum convertenda.* Dein egregiam similitudinem subjicit de spoliis Ægypti, ab Israëlitis ad meliores usus accommodatis. Sed quis finis foret, si optime à majoribus dicta & statuta hinc coaerare lubeat? Ex his planum efficitur, quam immensus sit Theologiæ sublimioris Oceanus, & quomodo externis etiam disciplinis imprimis propter adversarios sit desudandum operæ pretium facturo, nisi *ἀνίπλους χερσιν καὶ ἀμύγτους ψυχαῖς*, ut Nazianz. ait, ad fontis Israël accedere velit; imprimis hoc opinionum & somniorum seculo feracissimo, quo quod cuiq; rectum, aut quod somniavit, pro articulo fidei vendit: olim primigeniæ Ecclesiæ temporibus *sic non erat*, in simplicitate potius fidei & mansueto Spiritu *ὁμοθυμαδὸν* Ecclesiæ ædificabatur.

XXXIV. Interim quicquid ab exoticis disciplinis opis petitur, necessitate facere compellimur, ad imposturas & castes hæreticorum astutissimorum declinandos. Qui idem mos multis retrò seculis in Ecclesia viguit, ut rationem ostentantes etiam ratione convellerent, præptimis ut à contradictionibus intentatis fidem vindicarent: hoc enim est *ἐπισημίζειν καὶ ἐλέγχειν τὰς ἀντιλήγοντας*. Tit. 1. 9. Et paratum esse *πρὸς ἀπολογίαὺν παντὶ τῷ ὀντι ἐν ἡμῶς λόγον* *ὡς τῆς ἐν ἡμῶν ἐλπίδος* 1. Pet. 3. 15.

XXXV. Exculsi itaq; his doctrinæ generibus ad summam sanctissimamq;

Alissimamq; sapientiam, animi accedunto, suasq; habeto regina pe-
dissequas dicit D. Calixtus Introd. ad stud. Theolog. ubi demum
hac Amphiloehij sententia claudit hanc quaestionem: Omnis sa-
pientia exterior, verbo & re ipsa apud nos coelesti sapientiae mini-
stra appellatur sedula, & ei promittit, quocunq; illa eat se famulam
comitaturam, sic enim his versiculis eam expressit Caselius: qui-
bus nos quoq; elaudimus:

πῶσαι γὰρ ἢ ἄκτις σοφίῃ μύθῳτε καὶ ἔργῳ

Ἄρμι παρ' ἑσθνή σοφίῃ ἰερά πεινά καλεῖται

Ὀρεγή, τῆς εὐχεῖ' ὅπη βῆ δμῶις ἐπεδοι.

Θεῶ τῶ τρισυποζέτω δόξα καὶ χάρις.

Verum, quod toto nunc exulat orbe, reductum
in Theſibus monſtras, doctæ Molane, tuis.

Et vero Sophies in Sacris elicis usum:

Perge ita; sic Sophie premia certa dabit,

Fautori & Amico suo

honodando ita grat.

M. JOACHIMUS CRELLIUS, Rugianus.

Προς Φώνησις.

Præstantissimo Dn. Respondenti.

Virtus Inclyta Veritas ubiq;
Perſtat; pulvere neſcit obtegi
Mirum! diſſona verba vera conſtant,
Hæc rariffima, Perpolite amice,
Demonſtrare cupis; probè tueri
Quæ juſſit pia Veritas aperta;
Sanctam paginam & hæc ſubit Sophias
Prudens Simplicitas. Tuere plenus
Pulchra femine Veritatis. Eja!
Immota hæc; pariter Tuiq; laus eſt.

προς Φιλῶς ἄ

M. JOH. MÜLLER.

179 (o) 50

vorum, qui idem esse verum in Theologia & Phi
Quod in captivare docuerit articulos fidei sub j
mane, idemq; id esse pronunciat, atq; Caelum & te
cludere. Sed quæ mens fuerit B. Lutheri videat
Mart: ad Illustriss. Principem ac Dom: Dom: Hen
cem Bruns; & Lunæburg anno 1. hujus seculi scri
werum ante laudatum; & necui de mente Lut
deat, legat modò quæ habet de lege naturæ supe
bum caro factum est ut & Rom. 2. Ubi totum De
pio naturaliter noto consistere annuit. Tantum
re dicat.

XXVIII. Hæc igitur sententia (nisi fortè in
dissentio) admittenda non est. Veritatem poti
cem agnoscimus, cujus veriusq; DEUS author est
quando res mensurat intellectum, ut est, & quan
tur, quæ coherent, seu prædicatum subjecto ine
tas oritur. Prius si ita habeat, impossibile est falsi
de rectè Meisn: Phil: sobria Mataph: quæst 3. asser
tum est, id nullo loco & tempore in disciplina ull
sed ubiq; & semper & apud omnes verum est, man
Si enim quod his est verum, alibi foret falsum, im
mutabilis, & sic DEUS sibi ipsi contrarius foret
Meisnerus, qui insuper addit: Si in Philosophia
re ipsa nunquam illud falsitatis argui potest à Th
immutabilitatem negare velimus.

XXIX. Probatur nostra sententia multis ali
rum breviter meminisse cogimur, quia hic the
tractatû aliquem procedimus. Dicimus igitur Di
tam Theologiæ, quam Philosophiæ, id est, Princip
minibus innatorum, & consecutionum inde erui
monstruosam aliquam Philosophiæ faciem introd
ut verus autor, sibi contradicere, aut, quod ide
potest, mendaciorum etiam autor esse nequit, &
piè enim magis docemus, omne quod in nobis a
conueniens, & verum atq; bonum: neq; malitia
se esse potest, cum Diaboli vera sæpe locuti sint, M

